

Олександр БАКУМЕНКО,
лауреат літературної премії
імені Івана Нечуя-Левицького

Видатній поетесі сучасності – 85!

Ліна Костенко: «Я лиш інструмент, в якому плачуть сні мого народу...»

Вже почалося, мабуть, майбутнє.

Оце, видно, вже почалося...

Уже в перших книжках Ліни Костенко (народилася 19 березня 1930 року) – «Проміння землі», «Вітрила» та «Мандрівки серця» – пролунав дзвінкий голос поетеси нової хвилі. Її твори стали втіленням широкого спектра народних думок і сподівань, продовжили національні традиції в сучасній українській ліриці. На творчому шляху талановитої авторки було багато як суспільних, так і творчих перешкод, зокрема заздрість посередніх літераторів та ідеологічні забобони владних пристосуванців.

66

Відстоювала Ліна Костенко свою позицію з гідністю. Багато років її вірші не мали читача. Важко навіть і уявити, що між третьою книжкою «Мандрівки серця» та четвертою збіркою «Над берегами вічної ріки» пролягла творча прірва в шістнадцять літ. Коли на початку сімдесятих років минулого століття було підготовлено до друку книжку «Княжа гора», компартійні цензори запропонували авторці прибрати з неї десять віршів. Обурена поетеса навідріз відмовилася це зробити. Видання книжки зупинили, а рукопис повернули авторці. Так само раніше не побачили світ збірка «Зоряний інтеграл» і деякі інші твори, які аж 1989 року ввійшли до «Вибраного». Про це Ліна Костенко написала так:

*І все на світі треба пережити,
І кожен фініш – це, по суті, старт.
І наперед не треба ворожити,
І за минулим плакати не варт...*

*Єдине, що від нас іще залежить, –
Принаймні вік прожити як належить...*

Для творчої людини немає страшнішої кари, ніж та, коли її доробок – поза увагою читача. Саме тому Ліна Костенко зізналася: «Я зіткана з печалі». Та мужня поетеса рік у рік тримала удари долі, мала не лише силу волі, характер, витримку, а й навчилася знімати перенапругу творчістю:

*Те, що принижує, – пронизує.
Душа образ не забуває.
Все, чим образили поета,
Акумулюється в слова...*

Творчість рятувала Ліну Василівну в скрутні часи, натхнення додавало їй сил у боротьбі за свою гід-

ність. Поетеса не лише не піддавалася сумнівам, а й від душі жартувала з недругів:

*Отож хвала вам!
Бережіть снагу.
І чемно попередить вас дозвольте:
Якщо мене ви й зігнете в дугу,
То ця дуга, напевно, буде вольтова.*

Так і сталося. Ліна Костенко не зреклася своїх поглядів, не зрадила високих ідеалів. 1987 року її за історичний роман у віршах «Маруся Чурай» та збірку поезій «Неповторність» було удостоєно найвищої літературної відзнаки України – Шевченківської премії. Після трьох десятиліть виснажливих поневірянь на творчій ниві пролунало таке зітхання письменниці:

*О, не взыскуй гіркого меду слави!
Той мед недобрый,
Від кусючих бджіл.
Взыскуй сказать поблідлими
вустами
Хоч кілька людям необхідних слів...*

Потрясіння початку дев'яностих років минулого століття не дуже позначилося на житті поетеси. Назвавши українську незалежність «декоративною», вона ще глибше занурилася у внутрішню «еміграцію» й твердо заявила: «Гряде неоцинізм. Я в ньому не існую». Відтак додала: «В мені щодня вбивають Україну». Не сприймаючи повсюдного пустослів'я, Ліна Василівна обрала для себе «пустелю», в якій збереглися скарби самобутньої української культури. Своєрідним материком усамітнення став для поетеси Чорнобиль. Добровільне паломництво в зону відчуження виявилось тривалим. Ліна Костенко якось зізналася:

«Справа в тому, що фактично я навіть сама вибрала еміграцію. Я поїхала не «туди» – я поїхала у Чорнобильську зону. І в ці роки я дуже часто там бувала, тому що в тій Чорнобильській зоні було значно легше, ніж у цій незалежній Україні. Це я вам відверто кажу».

Ліна Костенко друкує роздуми про наслідки аварії, пише прозу про неї. Але головною метою для себе вважає допомогу тим людям, які не покинули рідних місць у тридцятикілометровій зоні. Символічним видається давній автобіографічний вірш, де є такі рядки:

*Мій перший вірш написаний в окопі,
На тій сипкій од вибухів стіні,
Коли згубило зорі в гороскопі
Моє дитинство, вбите на війні...*

Важливо відзначити, що жодна значна соціально-історична подія не залишається поза увагою видатної письменниці. Її серце переповнюється народним болем і б'ється в унісон із мільйонами українських сердець. Воістину промовисте чітке формулювання поетеси: «Я лиш інструмент, в якому плачуть сні мого народу». Актуальність віршів Ліни Костенко беззаперечна. Давно у всіх на слуху такі її слова:

*Ще не було епохи для поетів,
Але були поети для епох.*

Широкого розголосу також набув роман «Записки українського самашедшого», читачі з високим пієтетом зустріли нові збірки віршів «Мадонна перехресть» і «Річка Геракліта». Отож настали дні, коли є всі підстави для такого узагальнення: «Мої суцвіття, биті холодами, ви добу зав'язь все-таки дали».

І все на світі треба пережити,

І кожен фініш – це, по суті, старт.